

A stylized, light-colored illustration of a plant with several leaves and a cluster of small, round buds or flowers, positioned on the left side of the slide against a dark brown background.

VÄÄRTUSPÕHINE HARIDUS

MARGIT SUTROP
Tartu Ülikooli
eetikakeskus
Metsaülikool, 10.
augustil 2012

PISA uuringute tagasiside maailmas

“Disastrous results for Wales in PISA test- It is simply not acceptable for Estonia to be outperforming Wales said Liberal Democrat spokeswoman.”

“Travesty of our stagnating schools- OECD condemns British education which is now inferior to Estonia’s.”

Mis on väärtuspõhine haridus?

- Haridus (saksa k Bildung) tähendab mitte ainult teadmiste edastamist vaid ka inimese kasvatamist, kujundamist.
- Tuupimiskoolilt pädevuspõhisele koolile.
Pädevused=
teadmised+oskused+väärtushoiakud.
Teadmiste ja oskuste kõrval on sama olulised ka väärtushoiakud. Tark ja halb inimene on ohtlikum kui loll ja halb.

Haridus on väärtustest laetud

- Kasvatus jäeti vabas Eestis tagaplaanile, arvates, et väärtuskasvatus on pluralistlikus ühiskonnas ja postmodernistlikus paradigmas ebasobiv.
- Tegelikult ei ole haridus kunagi väärtusvaba.
  - Teadmised on väärtustest laetud.
  - See, mida me õpetame ja kuidas me õpetame, peegeldab meie väärtusvalikuid.
  - See, millist haridust me tahame anda oma lastele, sõltub sellest, milliseid iseloomuomadusi peame ideaalseks (Bertrand Russell, “On the aims of education”)

Hariduse eesmärgid

- Eesti haridusstrateegia 2020 peab vajalikuks hariduse eesmärkide selgemat sõnastamist. Haridusel on isiksuslik, kultuuriline ja ühiskondlik väärtus.
- Haridus kujundab ja kannab edasi neid väärtushoiakuid, mis on isikliku õnneliku elu kui kultuuri kestlikkuse ja ühiskonna koostoimimise aluseks, samas aitab kaasa riigi majanduse arengule, arendades ühiskonna inimvara.

(“Eesti hariduse viis väljakutset. Eesti haridusstrateegia 2012-2020 projekt)

Hariduse isiksuslik väärtus

- Hariduse eesmärgiks on aidata inimesel luua ühendus maailmaga, kujundada oma identiteeti, väärikalt ja hoolivalt toime tulla nii isikliku elu kui ühiskonna elu väljakutsetega.
- Haridus aitab inimesel valmistuda täitma hästi oma eri rolle - tööl, avalikus elus, perekonnas.
- Haridus kasvatab isiksuse autonoomiat ja toetab tema sotsialiseerumist ühiskonda.
- Majanduse, kultuuri, ühiskonna õitseng pole võimalik ilma inimese õitsenguta.

Mõned väljakutsed Eesti hariduspoliitikale lähtuvalt isiksuslikust väärtusest

- Hariduse isiksusliku väärtuse seisukohalt on suurimaks väljakutseks haridusprotsessi individualiseerumine, lähtumine iga õppija isiksuse tervikliku arengu vajadustest ning tema õigusest kvaliteetsele haridusele.
- Haridusprotsessis kujuneb inimesest isiksus kui aktiivne ja eneseteadlik, autonoomne subjekt. Õppeprotsess peab toetama õppijat tema tervikliku isiksuse kujundamisel, vältima ühtlustamist, tagama õppijatele võimaluse õppida tundma oma tugevusi nõrkusi, huve ja soove.
- Õppijate ja õpetajate motivatsiooni ja rahulolu suurendamine. Koolimeeldivus- madala stressiga saadud teadmised.
- Infoühiskonna ja üleilmastumise tingimustes on vaja uut moodi mõtestada õpetaja ja õppeasutuse roll.

Õpetaja muutunud roll

- Õpetamine ei tähenda enam lihtsalt teadmiste edastamist ja omandatud teadmiste kontrollimist, vaid pädevuste kujundamist info hankimiseks, analüüsimiseks, kriitiliseks hindamiseks ja korrastamiseks. Õpetaja ülesandeks on õppimise tagasisidestamine.
- Õpetaja kui kasvataja ülesandeks on isiksuse arengu toetamine, aidata kaasa selliste käitumiskalduvuste (võrude) kujunemisele, mis aitavad noortel elada õnnelikku elu sidusas ühiskonnas. Õpetaja roll väärtuskasvatjana on ka omandada väärtuspädevus-aidata õpilastel saada teadlikuks enda ja teiste väärtustest, nende üle arutleda, teha teadlikke väärtusvalikuid ning neid põhjendada.
- Õppeprotsessis peab muutuma keskseks õppija ise, olles teadvustamise, otsustamise ja tegevuste lähtepunkt.

Üleminek väärtuspõhisele õppele

- Uued põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad on kavandatud väärtuspõhiselt.
- Uue RÕKi ideoloogia: “Kool kujundab ja kannab edasi neid väärtusi, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna koostoimimise aluseks, samas aitab kaasa riigi majanduse arengule, arendades ühiskonna inimvara.”
- Põhikooli ja gümnaasiumi erinev sihiseade. Põhikoolis on rõhk inimese kasvatamisel. Esiplaanil on hariduse isiksuslik eesmärk – valmistada inimest ette 3 rollikstööeluks, isiklikuks eluks, avalikuks eluks.
- Õppekava üldosa sõnastab alusväärtused, üheks oluliseks pädevuseks on väärtuspädevus, väärtused ja kõlblus kui läbiv teema.

Edasist arutelu vajavad küsimused

- Õpetajakoolitus – missuguseid pädevusi peaks õpetaja omandama, et tegelda süsteemselt õpilaste väärtuskasvatuse ja kooli väärtusarendusega?
- Kuidas peaks muutuma koolide hindamine, et see motiveeriks koole tegelema süsteemse väärtusarendusega?

Õpetajakoolituse ees seisvad väljakutsed

- Õpetaja enesemõistmine – kes ta on? Õpetaja isiklikud väärtused, professionaalsed väärtused
- Väärtuskasvatuslik pädevus – mida ta teeb?
  - Kuidas analüüsida koolikultuuris avalduvaid väärtusi?
  - Kooli väärtusarenduse elluviimine
  - Väärtuskasvatuse meetodid:
- Väärtusselitus – kuidas kasvatada väärtuste märkamise ja arutlemise oskust?
- Iseloomukasvatus – kuidas aidata kaasa teatud sisseharjutatud käitumiskalduvuste kujunemisele?

Väärtusarendus hõlmab

- kooli põhiväärtuste sõnastamist
- õppekava alusväärtuste sõnastamist
- Kooli ürituste, eri tegevuste väärtuste analüüsi
- õpilastega väärtuste üle arutlemist (tunnis, tunniväliselt, arenguveestluses)
- kolleegidega väärtuste üle arutlemist
- lapsevanematega väärtuste üle arutlemist
- aktiivõppe meetodite kasutamist õppetöös (draamapedagoogika, avastusõpe, narratiivpedagoogika, jt)
- õpilastele tagasiside andmist nende käitumises avalduvate väärtuste üle
- õpilaste hindamist
- õpilaste enesehinnangust lähtuvat õppimist
- kooli traditsioonides avalduvate väärtuste üle reflekteerimist

Hea kooli mudeli sõnastamine: arengut ja koostööd toetav kool

- Peaks hõlmama kogu kooli, sest tähtis on juhtimine, meeskonnatöö, koolikultuur.
- Mudeli väljatöötamiseks tuleks kaasata õpetajad, koolijuhid, õpilased, erinevad MTÜd
- Teha nähtavaks need tegevused, mida kool teeb, et õpilased saavutaksid paremaid õpitulemusi ja omandaksid soovitavaid pädevusi (sh väärtushoiakuid).
- Õpiabi individuaalsete vajaduste rahuldamisel
- Õpilastest lähtuva initsiatiivi toetamine
- Huviringid, projektinädalad, ekskursioonid, teatrikülastused
- Õpetajate koostöö, üksteiselt õppimine, kogemustevahetus
- Lapsevanemate, kogukonna kaasamine

Väärtusarenduse alaseid materjale

www.eetika.ee/arendus

Väärtused, iseloom ja kool: väärtuskasvatuse lugemik. Koostajad Märt Pöder, Margit Sutrop, Pille Valk, EKSA, 2009

Väärtused ja väärtuskasvatus. Valikud ja võimalused 21. sajandi Eesti ja Soome koolis. Koostajad Margit Sutrop, Pille Valk, Katrin Velbaum, EKSA, 2009

Väärtused eelkoolieas. Väärtuskasvatus lasteaias. Koostaja Marika Veisson, EKSA, 2010.

Väärtusarenduse analüüs – miks ja kuidas? Halliki Harro-Loit, EKSA, 2011.

Aktiivõppe meetodid väärtuskasvatuse teenistuses. Olga Schihalejev, EKSA, 2012.

Täna tähelepanu eest!

Margit.Sutrop@ut.ee

www.eetika.ee